

ST.—NO. 1903.

Entered as second-class matter, Dec. 8, 1947, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1875.

CHICAGO 23, ILL., 1. MARCA (March 1), 1944.

Published Weekly at 2301 S. Lawndale Ave.

LETO—VOL. XXXIX.

AMERIŠKA VOJAKA V ITALIJI, dodeljena naši peti armadi, v akciji za izgon nacijske posadke, ki brani Rim. Oba sta pri težkem topništvu. Vojak na levi si zatiska ušesa, da si olajša pretres topovskega poka.

Italija naj postane naša "zavezница", ne le sobojevnica

BADOGLIO HOCE, DA NAJ BO NJEGOVA DEŽELA "ENAKOPRAVNA" ČLANICA NA MIROVNI KONFERENCI. — INTRIGE, KI JIH BO VREDNO PREPREČITI

Ko je Churchill 22. feb. v parlamentu dejal, da angleška vlada ne vidi razloga, kdo naj bi dobil v Italiji večjo zaslomblo med ljudstvom kakor jo imata kralj Emanuel in maršal Badoglio, je bilo očitno, kar v tem letu vedno poudarjamo: Gre se za ohranitev savojske dinastije in za preprečenje socialnega prevrata v Italiji.

Vatikan prevladuje

Vatikan je Washingtonu in Londonu znova in znova dokazoval, da sta v Italiji samo dve smeri: Ali za red kakršen je, s to razliko, da postane njen fazišem prijazen Angliji in Zed. državam, namesto Nemčiji, ali pa — "komunizem".

Diplomacija Vatikana je v tem dokazovanju zlahka zmagovala. Ne angleška, ne ameriška vlada, nista poslali svojih armad v Italijo za "komunizem". To je jasno.

In kralj Viktor Emanuel, ki ga nihče ne mara, razen privilegij, je sedaj bolj na trdnem kot pa je bil pod Mussolinijem in Hitlerjem.

Sforza prijel Churchilla

Eden izmed najbolj razočaranih v zavezniški politiki v Italiji je grof Carlo Sforza, ki trdi, da se je grofovskemu titulu že davno odpovedal, pa ga mu posebno v demokratični Ameriki vzlično vztrajno vsiljujemo. Ko se je po ameriški in angleški invaziji v Italijo vrnil vanjo iz begunstva v New Yorku, je smatral, da ga imata oddelka vnašnjih zadev ameriške in angleške vlade zaznamovanega za pre-

mierja nove Italije. Vzelo ga je veliko truda, predno so mu sploh dovolili povratak v svojo rojstno deželo, še več pa, od kar deluje v nji.

Ko je Churchill 22. februarja v angleškem parlamentu izjavil, da ne ve, kdo naj bi bil za italijansko ljudstvo, so sprejemljiv in privlačen, kot sta kralj in Badoglio, je bilo očitno,

da saj kar se angleške vlade tiče, je odločno za ohranitev ne

samo monarhizma v Italiji, ampak tudi takega reda, kakršnega je ustavil Mussolini in ga mu je Churchill pred leti izredno hvalil.

Churchill je omenjenega dne dejal, da nič ne taji, da je angleški politični sistem oslonjen ob monarhizmu in da ker je za Anglijo dober, ga ne bo skušala izpodkopavati v drugih deželah.

To je popolnoma v redu, ker je pač jasno, da monarhistični režimi ne propagirajo republik

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Churchill je omenjenega dne dejal, da nič ne taji, da je angleški politični sistem oslonjen ob monarhizmu in da ker je za Anglijo dober, ga ne bo skušala izpodkopavati v drugih deželah.

To je popolnoma v redu, ker je pač jasno, da monarhistični režimi ne propagirajo republik

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Sforza prijel Churchilla

Eden izmed najbolj razočaranih v zavezniški politiki v Italiji je grof Carlo Sforza, ki trdi, da se je grofovskemu titulu že davno odpovedal, pa ga mu posebno v demokratični Ameriki vzlično vztrajno vsiljujemo. Ko se je po ameriški in angleški invaziji v Italijo vrnil vanjo iz begunstva v New Yorku, je smatral, da ga imata oddelka vnašnjih zadev ameriške in angleške vlade zaznamovanega za pre-

leži, ki se boje naroda, pa bi lo jugoslovanski, francoski, grški, španski ali ameriški narod.

Med to vrsto ljudi spada tudi

ameriški novinar in dosedanj

dopisnik New York Times-a,

Ray Brock. On je, na žalost,

igral dovolj neznačajno vlogo v jugoslovanskem vprašanju.

Potom svojih poročil iz Ankare in

iz Carigrada je Brock delal v

najuglednejšem ameriškem ča

sopisu vtič proti-jugoslovanske

ga naziranju. Njegova poročila o

odgovornosti Hrvatov za jugo

slavansko katastrofo ter o usta

ških pokoljih nad srbskim narodom so bila mnogo kriva, da je

prišlo do splošnega nesoglasja,

ki je nastopilo med ameriško-

jugoslovanskimi krogovi. "Srbo

bran" se je vedno skliceval na

Brocka, ko je zagovarjal svoje

sovjetistične poteze.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

pravno nepristranski novinar in

so ga radi njegovega pro-Mihajlo

vicovega stališča odpustili.

Ali zdaj nam javlja dobro ob

veščen ameriški radijski komen

tator Walter Winchell, da se je

Ray Brock pri Times-u zameril

ter da so uredniki tega časopisa

spoznali, da Ray Brock ni bil

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrti leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor..... Frank Zaitz
Business Manager..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Spori predsednika s kongresom v luči zavezniške javnosti

Ko je angleški minister vrnjanjih zadev Anthony Eden nedavno dejal, da ima predsednik ameriške republike v svoji politiki ovire, ki mu jih nastavlja zvezna konstitucija, so ga mnogi ameriški listi napadali vsled tega, češ, da se umešava v naše zadeve.

Ampak naše takozvane notranje zadeve so morda živilenskega pomena tudi za Veliko Britanijo, za Južno Ameriko, za Rusijo in ostali svet.

Kar je Eden misil reči je to, da če ni večina zveznega konгрesa s predsednikom, je njegova politika — bodisi notranja kot vrnjanja, oviranja, ali pa tudi povsem razveljavljena, kot se je dogodilo v prejšnji vojni v Wilsonovem slučaju. Zvezni-kongres mu je zavrgel vse, kar je na mirovni konferenci važnega sklenil. In da mu ne bo ničesar odobril, je bilo jasno še predno so bila poganja v Versailles končana.

Kaj, če se sedaj tako tragedija spet ponovi?

Spori, ki se dogajajo med Rooseveltom in kongresom, jo obetajo.

Enako tudi sentiment volilcev, ki se obrača na desno, torej v prid še večje reakcije, karor pa jo v kongresu že imamo.

Dasi se ponašamo z demokracijo, ki se jo v časopisu oglaša za vzor, jo Angleži in drugi, ki imajo parlamentarni sistem vlade, smatrajo za zelo pomanjkljivo.

V našem sistemu vlade je možno, da je predsednik povsem drugačnega prepričanja, oziroma nazorov v enem ali v drugem vprašanju, karor pa zvezni kongres. In ker ima predsednik te dežele večje pravice, kot na primer v Angliji kralj in predsednik vlade skupaj, se rado pripieti, da vodi on eno politiko in kongres pa drugo, ali pa mu nasprotuje. Posledica tega je politična zmeda, če ne še kaj hujšega.

Ako angleški parlament kako predlogo vlade zavrže, ali ako ne sprejme kakega vladnega načrta, karor ni na primer naš kongres sprejel davčnega načrta zvezne administracije, mora vlada resignirati. Izhod je ali nova vlada, ki bi postopala po želji tiste večine, ki je prejšnji izrekla nezaupnico, ali pa razpust parlementa. V slednjem slučaju dobri ljudstvo priložnost, da odobri bodisi stališče večine razpuščenega parlementa, ali pa vlade. Običaj v Angliji in v vsaki parlamentarni državi je, da se vlada spremeni v zveznu vsemu v vsakem takem sporu.

V parlamentarnih sistemih vlade so vsi njeni člani za svoje delo odgovorni zakonodaji. Čim je večina s kom nezadovoljna, mora odstopiti in če je vprašanje resno, vsa vlada z njim vred.

Pri nas tega ni. Če ima zvezna vlada v kongresu večino ali ne, lahko ostane nespremenjena dokler predsednik hoče. Tudi če kongres zavrže vse njene predloge, ji ni trebu resignirati. Kajti člani vlade so odgovorni predsedniku in kongresu pa le, ako izvrše kako nepostavno dejanje.

Vladni sistem v parlamentarnih državah je torej bolji v tem, ker vsakdo ve, da mora vlada izražati nagnjenja in tendence večine zbornice, torej teoretično večine ljudstva.

Ako bi tu imeli tak vladni sistem, bi moral predsednik Roosevelt v zadnjih 12 letih svoj kabinet že večkrat menjati, ali ga sas "presejati". Članom ameriške vlade ni treba odgovarjati na vprašanja poslavcev v parlamentu, karor morajo v Angliji. Ce kaka predloga ali načrt predsednikovega kabineta v kongresu ni sprejet, je pač zamora, a po našem sistemu to ni "politična kriza". Administracija je eno in zakonodaja je drugo. Nad obema ustavnovama je še vrhovno sodišče.

Ako bi recimo Churchill ali Eden, ali katerikoli član angleške vlade, v kakem važnem vprašanju, ali pa tudi v nevažnem, če se gre za zaupnico vladi, ne dobi večine, bi bila njegova prva pot h kralju, kateremu bi podal demisijo. Ce pa pri nas ne dobi večine recimo delavska tajnica s kakim svojim načrtom, ki ga v njenem imenu predlaga ta ali oni poslanec, ali zvezni zakladničar, ali kak drug član vlade, se to ne smatra za nezaupnico, nego zgolj za poraz zvezne administracije, ki pa ji vsled tega ni treba pustiti službe.

V normalnih razmerah to ne dela težav. Toda kadar se gre za svetovne probleme, kot se je šlo v prejšnji vojni in spet v sedanji, in za notranja politična ter gospodarska vprašanja, pa stvar ni enostavna.

To je vzrok, čemu javnost v zavezniških deželah, posebno še v Angliji, v Kanadi, Avstraliji, v latinski Ameriki itd., trenja med vlado, oziroma med predsednikom in kongresom, tako napeto motri.

Ne samo v zavezniških deželah, ampak prav tako v Nemčiji, na Japonskem, v Španiji in pa cerkveno-politični ustroj, ki deluje v Vatikanu. Vsi se zanimajo za izid spora med Belo hišo in kongrešno palajo.

Kakšna je Rooseveltova vnašanja politika, je svetu znano. Ali mu jo kongres odobrava? Do japonskega napada na Pearl Harbor je uveljavljal po stopnjah in le z načinčno težavo. Potem mu je

DOMACINI NA OTOKU PAPUA v Novi Gvineji, ki so ga zaveznički vzeli Japoncem nazaj, z dela v priobčevanju kaučuka iz dreves, ki dajejo gumij.

Nekaj o tem in onem

Chicago, Ill. — V New Yorku je neki verski zavod preračunal, da stanejo gremi ameriškega ljudstva okrog \$13,000,000,000 na leto. Yes, in večina gremnikov ni bila vredna teh stroškov.

★
Koliko milijard in še višje številke po vrhu so narodi potrošili za vojno? Na primer od takrat, ko je svetovna diplomacija postala civilizirana? Oni, ki so s svojimi ukrepi organizirali obstoječo svetovno uredbo, se smatrajo vsak star kamen v Italiji za važnejši kakor človeka.

Za božjo voljo, kaj pa naj "križarska vojna" v Italiji sploh pomeni? Ali naj bo mrtev kamen v nji bolj dragocen, kot pa naš posamezen živ vojak?

★

V prodiranju na Monte Cassino v Italiji se je naša armada, kot so poročali, plazila mesec dni, dasi bi lahko kar trečila tja, kjerko, poruši vse za sabo. Čemu mu torej hraničiti take stavbe, dokler je v njih, ko pa bodo, predno se umakne iz njih, vseeno razvaline?

★

Ali naj ameriški vojaki žrtvujejo svoja življenja na oltar sv. Petra samo za rešitev rimskih kipov? Radoveden sem, koliko izmed naših vojakov v Italiji, ki bodo pohabljeni v bitkah zaradi tak opreznosti, bo še imelo vero v sv. Petra, neglede, kako vrnji se bili pred prihodom v "zibelko krščanstva"?

★

Mar nam niso zmerom poudarjali, da je to vojna za demokracijo? Ako je, potem čemu toliko brige za rešitev nedemokratičnega italijanskega kralja in njegovega fašističnega režima?

★

Na svetu se dogajajo spremembe druga za drugo in mi nismo izvetri iz njih. Nekoč sem poznal moža, ki je vsak dan molil, "ohrani mi danes moje daršnje prepričanje in oprosti mi za včerajšnjega..." Tako je zapisal o takih ljudeh tudi slovenski filozof M. R. J. DuBois.

★

Kaj je razlika med evropskim in ameriškim fašizmom? Podpredsednik Wallace pravi, da je ni. Samo označba je drugačna. Jaz mislim, da fašizem v Evropi postaja spreobračen z gesli demokracije, da se izmurne, tu pa še vedno misli samo na dolarje.

Drugače pa sta si v obeh krajih enaka kot dve uri, le "case" je v vsaki drugačen.

★

Ako ameriško poveljstvo nima poguma streljati v kamenite zgradbe, v katerih so se ugnedile Hitlerjeve čete, je to slabo v zvezniško vrhovno poveljstvo to priznalo s tem, da se je končno le odločilo porušiti omenjeni samostan, pa čeprav so

šlo nekaj časa zlahka, kakor po svoji prvi izvolitvi, ko je uveljavljal po kosih svoj "new deal".

A sedaj pa se dogaja, da mu velika večina republikancev in demokratov zavrača njegove načrte in svetovna javnost pa ima vtiš, da je tu boj med predsednikom in poslanci, v katerem nima svet pričakovati drugega, kot negotovost in neodrejenost ameriške vnašanje politike.

Roosevelt je v svojem socialnem programu veliko popustil, toda ne zadosti, da bi mogel zadovoljiti reakcijo svoje in republikanske stranke.

Njegova zahteva za višje davke mu je bila kratkomalo odbita in ko je sprejeti načrt vetiral, sta ga obe zbornici znova odobrili z veliko večino. Vsi njegovi apeli, da se naj naloži čim večje davke tistim, ki jih lahko plačajo, so naleteli na gluha ušesa.

Boj, ki je zaplamel med predsednikom in kongresom zaradi njegovega vetiranja davčnega zakona, je naredil po svetu vtiš, da je Roosevelt vpliv na kongres stvar prošlosti in da naglo izgineva tudi med ljudstvom.

V tujih deželah, ki so v diplomatskih odnosih z našo vlado, ustvarja to stanje neprimenjivi občutek, da imajo opraviti z administracijo, ki nima več večine ljudstva za sabo. Posebno pa ustvarja ta negotovost skrbni zaradi bodočega miru.

Kdo bo prihodnji predsednik, in kakšen bo kongres? Ali bo za demokracijo in trajen mir kaj storil, ali pa z vijačami pomagal fašizmu, karor so mu pomagali izolacionisti, predno nas ni Japonska z orojjem napadla?

Delavski krogci se vprašujejo, kaj bo, če zmaga novembra leta reakcionar, kajti že Roosevelt sam ni unjam več toliko naklonjen kakor je bil.

Tak je položaj v ameriški politiki. Ne v Angliji, ne v Rusiji ga niso veseli. Ne bo pa spremenjen, dokler ne dobimo delavske stranke, kakor jo ima Anglija.

Letošnja volilna kampanja bo boj med možgani, oziroma z možgani. Tako trdi neki urednik. Kaj bodo pa delavci rabili?

nekateri gospodje protestirali. A čemu zaveznički bolj ne pomislijo, da se Hitlerju ne zdi škoda prav nobene stvari? Če se mora umakniti iz cerkve, ali iz samostana, ali pa iz navadne kmečke hiše, bodisi v Italiji ali kjerko, poruši vse za sabo. Čemu mu torej hraničiti take stavbe, dokler je v njih, ko pa bodo, predno se umakne iz njih, vseeno razvaline?

★

Ko v čikaških listih čitam vojna poročila z italijanske fronte, se čudim tistim reporterjem, ki smatrajo vsak star kamen v Italiji za važnejši kakor človeka. Za božjo voljo, kaj pa naj "križarska vojna" v Italiji sploh pomeni? Ali naj bo mrtev kamen v nji bolj dragocen, kot pa naš posamezen živ vojak?

★

Ali naj ameriški vojaki žrtvujejo svoja življenja na oltar sv. Petra samo za rešitev rimskih kipov? Radoveden sem, koliko izmed naših vojakov v Italiji, ki bodo pohabljeni v bitkah zaradi tak opreznosti, bo še imelo vero v sv. Petra, neglede, kako vrnji se bili pred prihodom v "zibelko krščanstva"?

★

Mar nam niso zmerom poudarjali, da je to vojna za demokracijo? Ako je, potem čemu toliko brige za rešitev nedemokratičnega italijanskega kralja in njegovega fašističnega režima?

★

Kaj je razlika med evropskim in ameriškim fašizmom? Podpredsednik Wallace pravi, da je ni. Samo označba je drugačna. Jaz mislim, da fašizem v Evropi postaja spreobračen z gesli demokracije, da se izmurne, tu pa še vedno misli samo na dolarje.

Drugače pa sta si v obeh krajih enaka kot dve uri, le "case" je v vsaki drugačen.

★

Lani sem čital, da je dobila Mrs. Muriel Dreel v Chicagu razporoko od moža, profesorja socialne znanosti, ker je sodnica uverila, da ji je (mož) zrušil vero v Boga. Jaz pa poznam osebo v Chicagu, ki je izgubila vero v Boga po zaslugu tistega slovenskega misjonarja, ki je skušal iz črno Cikage napraviti belo. Za tisti misijon mu je dotičnik še danes hvaležen. In on ni edini.

★

V zveznem kongresu se dogaja resne in pa tudi nerenesne stvari. Nedavno je nekdo položil na mizo merodajne avtoritete v poslanski zbornici priporočilo, da naj kongres izvoli še eno komisijo za preiskovanje tiste, ki je imela nalogo preiskati, kaj je "wisko". Postanci so se muzali, a drugi so rekli, da ideja morda ni napačna, niso pa nicesar predlagali. In tako se žganjska industrija bohoti v raketirju nemoteno dalje.

★

V zveznem kongresu se dogaja resne in pa tudi nerenesne stvari. Nedavno je nekdo položil na mizo merodajne avtoritete v poslanski zbornici priporočilo, da naj kongres izvoli še eno komisijo za preiskovanje tiste, ki je imela nalogo preiskati, kaj je "wisko". Postanci so se muzali, a drugi so rekli, da ideja morda ni napačna, niso pa nicesar predlagali. In tako se žganjska industrija bohoti v raketirju nemoteno dalje.

★

Letošnja volilna kampanja bo boj med možgani, oziroma z možgani. Tako trdi neki urednik. Kaj bodo pa delavci rabili?

John Chamazan.

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Sestindvajsetletnica sovjetske rdeče armade ter Churchillov govor, poleg boja predsednika Roosevelta s kongresom in senatom, so bile posebnosti preteklega tedna. Rusi so praznovali svoj jubilej z vjetjem Krivog Roga ter s potiskom nemških armad z ruske zemlje. Marshal Stalin je omenil v svojem govoru, da so ruske armade osvobodile več kot tri četrtine zem

POVESTNI DEL

PAVEL BUSSON:

RAZBOJNIKA

Dolgo je že tega. Od takrat sem bil še večkrat v Buenos Airesu. Mesto se je silno izpremenilo in tudi ljudje so postali drugačni. Takrat, ko sva s Klasom Piperjem ležala v napol-drti baraki, ki je služila za bolnico, so se še divje streljali po ulicah. Vsak teden so uprizorili uporček, in več ko enkrat sva slišala, kako so se izgubljene krogle zadirale v leseno steno, za katero je osemdeset ali sto sramakov trepetalo od strahu in vročine. Cisto natanko se še spominjam obraza surovega španjolskega zdravnika, ki je hodil s kredo v roki od postelje do postelje in hitel risati znamenja na table nad posteljami, brž ko je opazil, da so komu porumeneči in da mu je posla sapa. Če je imel kdo le previško vročino, je dobil košček ledu in malo slabe črne kave. Dan za danem je opravljala rumena mrzlaca svoje delo in — postelje so se praznile. Novi so prihajali, in le redkodko je spet odšel na svojih nogah.

Midva s Klasom sva imela srečo. Ceprav se name je večkrat bledlo od vročine in glavobola, sva ostala bela, in zdravnik ni mogel najti niti enega rumenega madeža, če se je še tako čudil. Če začneš rumeneti, in to se opazi najprej na očeh, tiže izkopljejo jamo tam zadaj za malo kapelo; vrsta ta in ta, številka toliko in toliko, in ostal si samo še beležka v bolniškem dnevniku.

Imel sem še nekaj denarja in sem se usmilil Klasa. V bocej sva našla krčmo, kjer se je dalo poceni živeti. Krčmar Bask Zumboalla je prešel tiste pesete in name prinesel ostrig in rdeče solate. Pijača je pa bila draga in stanovanje tudi. Ženski v prosojnih bluzah, opasani z lakanstom pasom, ki sta bili proti pomorsčakom brez denarja precej neprijazni, sta imeli kaj kmalu najin posledni drobič v svojih žepih in sta se name smejal v obraz, ko sva čez tri dni prosila, da bi začasno odložili najin račun. Zumagoalla pa naju je prizgal za rame in potisnil čez prag — na razbeljeno cesto. "Que usteh lo pase lien, caballeros! Buen viaje!" je siknil skozi zoto.

Molčala sva. Sam vrag naju je pravil v to bedno stanje. Bolna, ačna, brez denarja — in kar je bilo najhujše — brez upanja, iha pozabila na vse pomisleke. Videl sem Klasove votle oči. Začlostno je pomežnikil in pokazal z brado na odprte okno. Dvignil naju je, kakor dvigne rešilni val ladjo čez čeri, in zasopila od plezanja sva se znašla v temni sobi.

Prizgal sem vžigalico in se razgledal. V kotu ob vratih je bilo stiskalo. Klas se je sesedel v fotelj in me topo gledal, ko sem odpiral predale. Potem sem prizgal luč. Ah! Velika jedilna

omara, ki se je bleščala od srebra in kristala, preproge, oljnatne slike. Bila sva v jedilnici — vsega je bilo dovolj, treba je bilo samo pobrati, odnesti in ...

Tako, kakor sem se prestrasil zdaj, se nisem še nikdar v svojem življenju. Tudi takrat ne, ko sem bil še vajenc in sem s katranom in čopičem visel ob krmilu "Utrecht" in zagledal pod sabo morskega volka. In Klas, videl sem, je zlezel čisto vase. Kajti neka roka je od zunaj pritiskala na kljuko in tem se se jela vrata odpirati; palec za palcem, in nekaj čisto majčkenega v belem je stopilo v sobo. Bila sva trda od strahu.

To, kar se je prikazalo, je bilo deklete morda štirih let, z rdečimi lici, plavoloso, v sami srajčki. Iz njenih velikih sivih oči je sijalo brezmejno začudenje. Usta je imela odprtta. Prikoraca po mehki preprogi čisto do meje. Za mano je nekaj padlo, ubog Klas je sedel na teh in se križal. Meni se je nenadoma zazdelo vse skupaj malo smešno — pomel sem si oči in se za vsak slučaj uščipnil v uho, ker na vsezadnje bi mogle biti sanje. Lačni in bolni imajo večkrat prav čudne privide. Toda obrazek se je s temkim, svetlim glasom nasmejal, ko se je Klas takoj zlostno tresel, in potem — nikdar v svojem življenju ne bom tege pozabil — je rekla holandsko: "Dober večer!"

Hotel sem odgovoriti, toda glas mi ni šel iz grla, otrok je stopil še dva koraka naprej, me pogledal od spodaj navzgor in vprašal:

"Si ti razbojnik?"

Zinil sem nekaj, kar ni bilo "da" ne "ne" in pogledal Klasa, ki me je pustil na cedilu.

"Gospodična je imela vendar prav, če si res ropar," je rekla punčka in me resno pogledala.

"Katera gospodična?" sem zajecljal.

"No, moja gospodična, veš. Odšla je najbrže na izprehod. Rekla je, da pridejo roparji, če ne ostanem mirno v postelji."

"Kaj si čisto sama tu?" sem hitro vprašal, ker sem se zbal, da bi prav lahko prisluh vse kaj drugega skozi vrata, kakor tak otrok.

"Seveda sem sama," je odgovorila ponosno in si poravnala srajčko. "Papa in mama sta šla danes vendar k predsedniku, in pozneje je šla še gospodična z doma, pa ne smem nikomur povediti. Pepe je šel tudi in lonča in kočiča. So šli na ples. Ali mi boš kaj naredil, gospod, ropar?"

"Bog obvaruj," sem zamrmljal in pogoltnil silno.

"Ali boš kaj vzel?" je vprašala in stopila tesno k meni, z rokami prekržanimi na hrbtni, in z zavihanim noskom. Nekaj mi je sililo v oči; Klas je bil vstal in se je praskal po glavi.

Neprijetno mi je bilo pri sreči. Sam ne vem, kar nekako sladko.

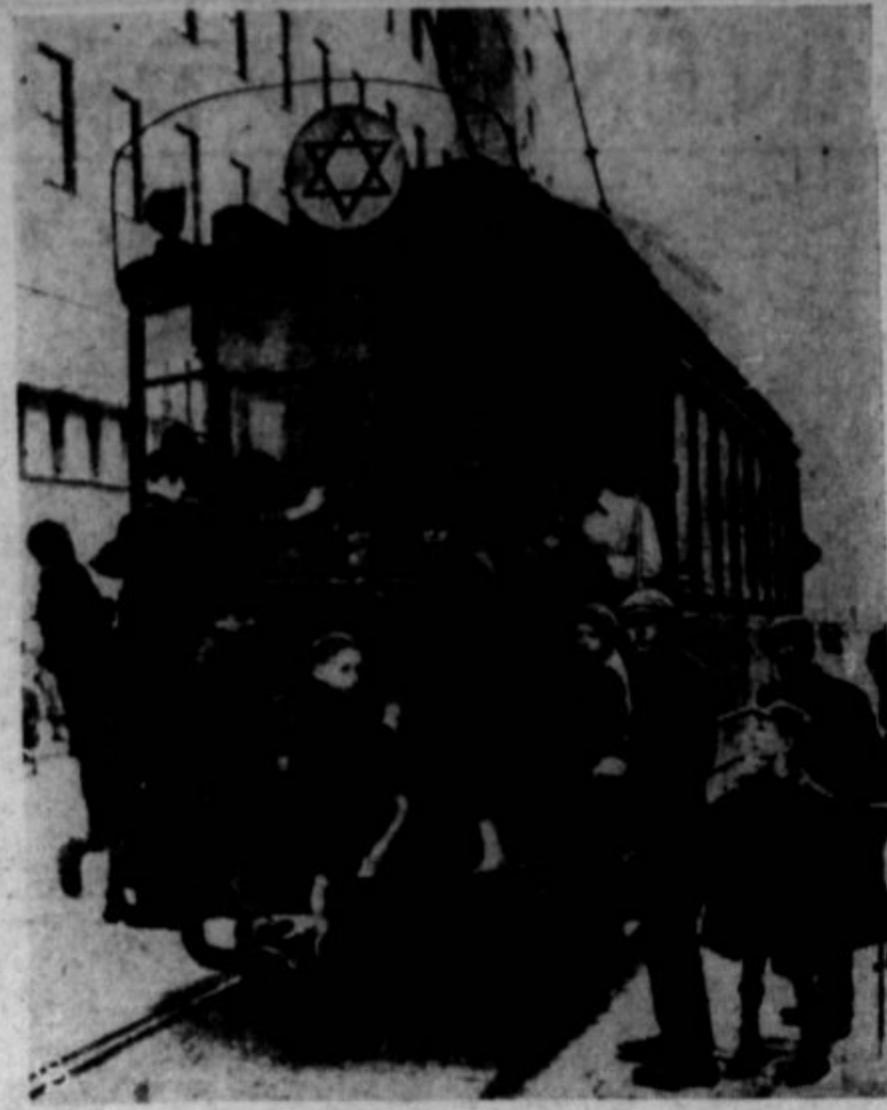
"Ti nisi pravi ropar," je nadaljeval otrok. "Ampak — ali imaš rad los postres? Dolly ima zelo tada postres..."

Oči so se ji lokavo svetile in šisto jasno pokazala na najvišjo politico v omari, kjer je stal velik pladenj sladkarji.

Zasmejal sem se veselo, kakor že dolgo ne, in previdno potegnil pladenj s police. Tedaj je mala damica zaplesala na eni nogi in od veselja tleskala z ročicami.

Potem se je privlekla tudi ona kislica, Klas, in vsi trije smo jedli, jedli ... Pri tem je Dolly pospravila vse, kar je bilo v zvezi s čokolado in ananasom. Pripovedovala je razne storije in odločno prepovedala Klasu, da bi pljuval koščice na preprogo, tako da je siromak do vrata zardel od sramu. Nazadnje ni bilo niti drobitnice več na krožniku. Povabila haju je, da bi lahko spala na velikem divanu v papanovi sobi ... Sveti Bog! Tu smo sedeli in rotopal, kakor bi na vsak način hotela, da najdobe. Hitro sva se poslovila od Dolly, rahlo sem jo poljubil na zlatolaso glavico. Potem sva zlezla spet iz sobe in tekla, tekla ... in ko sva se upehala, je mislila Klas, da bi se bil moral pri-

omara, ki se je bleščala od srebra in kristala, preproge, oljnatne slike. Bila sva v jedilnici — vsega je bilo dovolj, treba je bilo samo pobrati, odnesti in ...

POUCICNA V VARSAVI, z Davidovo zvezdo v ospredju, kar pomeni, da je za žide. V drugih karah se ne smejo voziti, ker so "zaznamovani".

njej oprostiti. Zaradi pljuvanja.

Po dolgem času sva v svoji kleti prvič sladko spala. Vso noč sem videl Dolly pred sabo, redkokdaj mi je kdo tako napolnil dušo s svetlobo kakor ona.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen.

Samo naključje je bilo, da nisva sedela v argentinskem zaporu, ampak sva se izprehajala med doki. Prvi človek, ki sva ga srečala, je bil Hinrich Andresen, drugi krmilec na "Blankenesi", in dve urki pozneje sva bila že v službi. Potem sva šla k Zumagoalli po svoji uri in sva si dala pristnosti.

Drugi dan — tako je vedno v življenju — se name je zasukčen

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

KOMENTARJI

Kadar govoril Churchill, ga svet napeto posluša. V svojih izvajanjih v parlamentu 22. februarja je dal toplo priznanje osvobodilni fronti v Jugoslaviji, kar je zanjo velikdiplomatični triumf. Pártizani in Tito so ga lahko veseli. Iz tega Churchillovega govora je bilo jasno, da jih Anglia podpira, torej pomoč res zaslužijo.

Pater Ambrožič, srbski šovinisti, Ruth Mitchell in Fotičevi slovenski zaupniki so dobili dne 22. februarja klofuto, ki skeli. Kajti Churchill ne bi nikoli dal partizanu takega priznanja, če bi bili omenjeni krogi v svjem boju proti osvobodilni fronti in Titu v pravem. Par naprednih Slovencev, ki jim je verjelo, so že tudi lahko spoznali, da ni varno nasedati propagandi sovražnikov napredka, posebno ne takim zaupnikom rekacije, o katerih je že dolgo znano, da so v njeni službi.

Louis Adamič je bil ob Churchillovi izjavi tudi vesel, kajti potrdila je, da je bil on v svojem delovanju za partizane ves čas v pravem, ne pa tisti, ki so ga črnili v slovenskem, srbskem in angleškem tisku in ga denuncirali vladni, Diesu' in še celo v kongresu je bil deležen obdolžitev.

Na sestanku v Quebecu Churchill se ni hvajal Josipa Brozoviča, ker on njemu takrat bržko ne še ni vedel ni. Takrat je dal priznanje kralju Petru z izjavo, da on (Peter) in grški kralj ne zamudita nobene priložnosti v naporih za osvoboditev njunih dežel. Zato jima je obljudil z zmago zaveznikov povratek na prestol. Grke je tista obljuba ospurnila, pa tudi demokratične Jugoslovane, ker niso mogli razumeti, čemu je Churchillovi pripravil Petru II. zasluge, kakršnih nima. Dne 22. feb. je to popravil s tem, da je dal priznanje onim v Jugoslaviji, ki ga zaslužijo.

Soditi z razumom je pravilno. Z gnevom in predskodi pa po polnoma napačno. Ljudje, ki se "gnjavijo" proti komu in za koga, nikdar ne preudarijo, čemu se prav za prav gre. V takem razpoloženju so nepravični tudi sami s sabo.

Paul Ghali poroča iz Berna v Sveci čikaškim "Daly News" o Hitlerjevi zahtevi srbskemu kvizingu premierju Milanu Nediću za mobiliziranje moštva v njegovi deželi (Srbiji) za vzdrževanje reda v miru. Tudi to je priznanje Titu.

Nemci so do postanka osvobodilne fronte svojo vlogo med Hrvati in Srbi zelo spremno igrali. Najprvo z "neodvisno" Hrvatsko in z navduševanjem Pavelčevih "ustašev", katerim so dr-

zali pred očmi "veliko" hrvatsko "otačbino" na stroške srbskih aspiracij. A kadarkoli pa se je Berlinu zdelo, da Pavelčić "znamenja" svojo nalogo v službovanju Nemčiji, je bil dan namig Srbom, da jih vlada v Berlinu ne misli žrtvovati Hrvatom. Enim obeta danes "veliko" Hrvatsko, drugim jutri "veliko" Srbijo. Po zaslugu osvobodilne fronte in sedaj Churchillovega govora se je Berlinu tudi ta igra pongsrečila.

Leon Trocki bi se 23. februarja, ko se je proslavljalo 26-letnico ustanovitve rdeče armade, nedvomno nekoliko počudil, če bi bil še živ, ker ga je zavezniški tisk ignoriral — kajpada iz taktičnih razlogov, sovjetski pa pozabil. Vendar pa pride nekoč obletnika rdeče armade, v kateri bo tudi Trocki dobil svoje mesto v njeni zgodovini. Ako pa ne bi bila ta armada zmogljiva kakor je, bi ga dobil že sedaj.

O kralju Petru je bilo dne 27. feb. po radiu poročano, da je po tajnem viru apeliral na Churchilla, naj ga otme iz jetništva "crne roke". To je stara kasta srbskih oficirjev, ki v "interesu domovine", kakor tudi interes ona razume, vzame sebi pravico kralja tudi ubiti, ako se ji zdi to potrebno. To "crno roko" ni primerjati z razbojniki v Siciliji in z njihovimi rojaki v Ameriki, ki so se enako imenovali. A tudi ta kasta srbskih častnikov se posluži česarcoli, na enako primitivne načine. Ce je Peter res njen jetnik, ga bo Churchill lahko obnovil. In ker ima Churchill v Egiptu moč, čemu ne pošlje teh vročekrvene raje v boj proti Nemcem, namesto da v Kairu, v Londonu in v New Yorku spletkarjo proti onim, ki se bore za osvoboditev Jugoslavije?

Pozdrav "heil Hitler" v Nemčiji izgublja veljavo, ako je verjetno poročilom iz Švica, ki pravijo, da se med ljudstvom tretjega rajha uveljavljajo staromodni pozdravi, kot dober dan, dobro jutro, dober tek, dober večer itd. Morda te vesti pretiravajo, a pride čas, ko bo Nemcem zelo nerodno, kadar se bo kdio iz njih ponoreval s "heil Hitler".

V Garyju, Ind., je bil sklican v mestni spominski avditorij v Sveti čikaški skupnosti, in za govornika na njemu je bil oglašan Louis Adamič. Srbi, pod vodstvom predsednika Srpskog narodnog saveza, Louisa Christoforija (Kristoforija) so pri šolskem odboru, ki upravlja omenjeno dvoranu, protestirali. Ker imajo vpliv, in ker je uprava smatrala, da je boljše, ako se gredo Jugoslovani prerekatki

ANGLESKE ČETE V ANZIU v Italiji na poti, da zajamejo Rim z ozadja. Nemci se silno trudijo, da bi ameriškim in angleškim četam strli to namevo. Skusajo jih pognati nazaj v morje. Bitka traja že dolgo. Za zavezničke bi bila olajšana, če ne bi hoteli varovati Rima, kateremu prizanašajo z bombardiranjem, čeprav je v njemu glavni stan nacijev

Nikdar³ nisem bil oboževalec ruske diktature in sploh obsojan vsako diktaturo kot tako. Ampak vse vidimo in vemo, da se Rusija nagiba bolj in bolj k demokratičnim tendencem in upanje je, da se bo po tej vojni še bolj razvijala v to smer. Kljub rdeči barvi, katere se nekateri takoj boje, je storila ogromne čudeže. To ji danes priznava ves svet. In ta slovenska Rusija se je izrekla tudi za pomoč in osvoboditev našega naroda.

Sovjetska Rusija ni nikdar priznala aneksije našega Primorja in njena politika gre tudi sedaj za tem, da mora ta del našega telesa pripadati Združeni Sloveniji. Ako ta malo narod ostane tako razkropljen kot je danes, nima več življivosti, kajti ta vojna mu bo prizadala tako velike rane, da jih bo mogel preboleli le z združenjem vseh svojih delov. Na drugi strani pa vidimo, da raznimi Sforzom pod krinko demokracije in našim fotičevcem ni veliko na tem, kaj naj bo usoda slovenskega naroda.

Pri tem moramo po mojem mnenju imeti več razsodnosti in ne gledati tako črno napram rdeči Rusiji. Malemo slovenskemu narodu v velikem slovenskem svetu bi moral biti bližja Praga in Moskva kot pa Rim, Berlin ali London. Prepričan sem, da bo narod dobil večje pravice in prilike do svojega razvoja v skupnem slovenskem telesu kot pa že od nekdaj zatirajoči Germanov ali Lahov.

Ali je sv. oče v zadnjih 25 letih kdaj skušal ublažiti razmere naši slovenski katoliški materi, da bi lahko molila v svojem jeziku istega Boga kot ga moli italijanska v svojem jeziku? Se manj pa se je kdaj pognal za narodne in kulturne pravice zaseženih Slovencev kot takih. Nekateri se ogrevajo za reakcijo okrog Rima, drugi pa pravijo, da s slovensko Rusijo tudi ne bo šlo. Boje se, ker je preveč — rdeča.

Kot sem že rekel, Wilson s svojimi točkami ni uspel. In takoj se je zgodilo, da je bil velik del našega malega naroda pridan na milost in nemilost Italiji,

katero je naš primorski rojak že od nekdaj mrzil, ako ne sovrnil. Odigran jem je bil najlepši kos dežele — vsa Goriska z Vipavo, del Notranjske z vsem našim narodno zavednim Krasom in Istrijo, ki je v pretežni večini hrvatska.

Tako je moral iti naš narod skozi 25 let ječe, mučenja, ubijanja in preganjanja. Zamaj je bil vsako protestiranje in plediranje na Rim za odpomoč temu zasužnjenu narodu našega telesa. Porodila se je seveda Jugoslavija, v čije območje je prisila Kranjska in Stajerska. Toda našemu narodu ni bilo mogoče priti do pravega kulturnega razvoja toliko časa, dokler je ena tretjina tega naroda obsegala na kulturno smrt.

V danih razmerah je bilo našemu slovenskemu pisatelju in pesniku zelo težko razvijati se literarno, ker je bil knjižni trg premajhen. Kljub temu pa sta delala čudeži v slovenska književnost je, kljub temsnim mejam in še težjim razmeram po vojni izredno vzbrstela, dasi so jo tlačili razni privilegirani rezljmovci. Ti so tudi povzročali, da se je jugoslovanski narod pričel mrziti med seboj, posebno še Hrvatje in Srbi. Slovenci itak niso veliko šteli. Imeli so par sedežev v vladni in še ti so bili skoraj izključno v klerikalnih rokah, katerim je šlo več za politiko Rima, oziroma Vatikana kot pa za razvoj naroda. Zato tudi ni bilo nikoli kakšnih protestov ali plediranja na Rim za oljašanje položaja zasužnjene naroda v Primorju.

Ko se torej človek danes oziroma na razmere, ki so vladale med nami pred 25 leti, vidi, da je ravno ista klika tudi sedaj proti pravi osvoboditvi našega naroda v stari domovini. Ob pričetku so se sicer hlinili, da so pripravljeni sodelovati za skupen nastop ameriške Slovenije, ker so pač smatrali, da bodo oni še dalje vodili rimske politiko, politiko privilegirancev in biznisa "as usual". Boje se — rdeče Rusije. Vsaj tako pravijo.

rev. Nikola Drenovac iz Youngs townia.

Da pa ne bodo sami govoriti, je odbor poskrbel, da bo podanih tudi nekaj pevskih in glasbenih točk. Odzvali sta se naši zavedni pevki Mary Grill-Ivanush in Josephine Milavec-Levstik, ki ju bo spremljala na klavirju Vera Milavec-Levstik. Nastopila skupno³ s par pesmami tudi lokalna pevska zborna Slovan in Jadran.

K temu shodu ni nobene vstopnine in bi torej ne smelo biti nobenega vzroka, da se ne bi odzvali našemu vabilu. Tukajšnja podružnica Sansa se pač trudi po svoje, da doprinese svoj delež k osvoboditvi in zedinjenju našega naroda v starem kraju, kjer vodi tako junake boje proti svojim zatiralcem. Torej ste vsi prošeni, da se v nedeljo popoldne 5. marca udeležite tega shoda. S tem demonstrirate, da ste za svobodo izpod tiranstva in za združenje vseh Slovencev pod eno streho.

J. F. Durn, tajnik.

VAŽNO NAZNANILO

Urad za rekonstrukcijo in rehabilitacijo Jugoslavije (UNRRA) išče sposobne osebe, ki bi bile pripravljene prevzeti službo za to delo. Potrebujejo se učitelji, profesorji, tehnični inženirji, zdravnik, zobozdravnik, eksekutivni uradniki, socialni delavci, bolničarke, strežnice in raznoravnini drugi profesionalci jugoslovanskega pokolenja. Med te spadajo bodisi tu rojeni ali naturalizirani jugoslovenski Amerikanici, ki imajo potrebne kvalifikacije in sposobnost za rekonstrukcijsko in relifno delo. Tisti, ki so zainteresirani v tako delu in službo, naj se obrnejo pisomno na naslov: Louis Adamic, President, U.C.S.S.A., 1010 Park Avenue, New York 28, N. Y.

Mirko G. Kuhel, izvršni tajnik.

POMOČ ZED. DRŽAV SOVJ. UNIJI BILA JAKO JZDATNA

(Nadaljevanje s 1. strani.)

važne, kakor letala in drugo strojno blago.

Nemčija, ki je industrialno najbolj razvita dežela na svetu, z izjemo Zed. držav, si je podvrgla oskrbovanje svoje armade na vzhodni fronti vsega Evrope. Rusija se ne bi imela na koga zanašati, razen na nas, in pomagali smo ji, in po svojih močeh Anglijai in Kanadi.

Le malo tovora potopljene

Hitler si je na vso moč prizadel, da potopiti čim več našega tovora, ki je bil pošljana na oskrbovanje svoje armade na vzhodni fronti vsega Evrope. Rusija se ne bi imela na koga zanašati, razen na nas, in pomagali smo ji, in po svojih močeh Anglijai in Kanadi.

Čas je, da narod končno sprejme povratak v take razmere?

Ali ne mislite, da je tegu že enkrat dovolj? Ali se nismo toliko streznili pri tem vprašanju, da se v tem resnem trenutku strnemo skupaj brez ozira na politično ali versko prepicanje posameznika in demonstriramo združeni za svobodo našega malega naroda? Čas je tudi, da je konec slovenskega klerikalizma, kakor tudi takih voditeljčkov naroda, ki so vedno gledali le na to, da je slovenska mati rodila svoje sinove in hčere le za hlapca in deklo. Čas je, da je ta doba za nam! Zato priznane nekaterim slovenskim duhovnikom, ki so se otreli stare klerikalne šole. Ampak žal, teh ni veliko.

Čas je, da narod končno sprejme povratak svoje in stoji tako trdn ob strani in da vse oporo onim, borem, ki se bore za resnično svobodo izpod vsakega potopljiva.

Tako je moral iti naš narod skozi 25 let ječe, mučenja, ubijanja in preganjanja. Zamaj je bil vsako protestiranje in plediranje na Rim za odpomoč temu zasužnjenu narodu našega telesa.

Toda našemu narodu ni bilo mogoče priti do pravega kulturnega razvoja toliko časa, dokler je ena tretjina tega naroda obsegala na kulturno smrt.

V danih razmerah je bilo našemu slovenskemu pisatelju in pesniku zelo težko razvijati se literarno, ker je bil knjižni trg premajhen. Kljub temu pa sta delala čudeži v slovenska književnost je, kljub temsnim mejam in še težjim razmeram po vojni izredno vzbrstela, dasi so jo tlačili razni privilegirani rezljmovci. Ti so tudi povzročali, da se je jugoslovanski narod pričel mrziti med seboj, posebno še Hrvatje in Srbi. Slovenci itak niso veliko šteli. Imeli so par sedežev v vladni in še ti so bili skoraj izključno v klerikalnih rokah, katerim je šlo več za politiko Rima, oziroma Vatikana kot pa za razvoj naroda. Zato tudi ni bilo nikoli kakšnih protestov ali plediranja na Rim za oljašanje položaja zasužnjene naroda v Primorju.

Ko se torej človek danes oziroma na razmere, ki so vladale med nami pred 25 leti, vidi, da je ravno ista klika tudi sedaj proti pravi osvoboditvi našega naroda v stari domovini. Ob pričetku so se sicer hlinili, da so pripravljeni sodelovati za skupen nastop ameriške Slovenije, ker so pač smatrali, da bodo oni še dalje vodili rimske politiko, politiko privilegirancev in biznisa "as usual". Boje se — rdeče Rusije. Vsaj tako pravijo.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRTITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST.

CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

Angleška delavska stranka je v tej vojni v mednarodnem delavskem gibanju glavna propagatorica za sporazum s sovjetskimi delavskimi unijami in na političnem polju za mednarodni dogovor s komunistično stranko USSR. Ako si ona to upa, ki je vsekakor najodgovornejša delavska stranka na svetu, čemu bi njenega stališča ne preudarili na primer tudi social-démokrati

Iz SANsovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Churchillovo poročilo o Jugoslaviji

Ko je premier Velike Britanije Winston Churchill poročal 22. februarja 1944 v angleškem parlamentu o vojaškem in političnem poteku vojne, je izrekel sledeče besede o položaju v Jugoslaviji:

Odporn na Balkanu

Na oni strani Jadranskega morja, v širnem gorskem okrožju Jugoslavije, Albanije in Grške, katerih površje mogoče meri 800 milij od severa do juga in od 300 do 400 milij od vzhoda do zapada, je v polnem razvoju silni in veličastni odpor napram nemškim napadalcem. S predajo Italije, s katero, menim, je imela nekaj opraviti tudi Britanija, ki se je borila proti Italijanom do leta 1940, s to predajo je 62 italijanskih divizij prenehalo biti sovražen, bojven faktor.

Izmed teh je bilo 43 divizij razpuščenih in zasluženih po Nemcih, najbrž brez vsake zaščite, ki se tiče vojnih ujetnikov. Deset divizij je bilo razkriljenih od balkanskih gerilcev in devet divizij, katere so bile nastanjene v južni Italiji ali v Sardiniji in Korziki, je pristopilo na stran zaveznikov.

V tej situaciji je Hitler zaključil močno ojačati balkanski polotok in danes ni nič manj kot dvajset nemških divizij zaposlenih na Balkanu. S tem hočem reči, da je 25 nemških divizij v Italiji, izmed katerih se devet udejstvuje v tekoči bitki pred Rimom, nadaljnjih dvajset divizij pa po prostranem Balkanu. Lahko bi te bile (za nas) še slabše uposlene.

V Jugoslaviji, vzle najbolj zverinskim in zločinskim okrutnostim in represijam, ki jih vrše Nemci bodisi napram talmec ali vaškim prebivalcem, uključivši ženske in otroke, nadkrilujejo partizanske sile. Nemci si laste glavna mesta in skušajo držati železnice v obratu. Njihove kolone lahko marširajo po deželi sem in tja, lastujejo zemljo, na kateri so nastanjene, toda nič drugoga: vse ostalo pri pada hrabrim partizanom.

Nemške izgube so bile zelo velike in kar se prave borbe tiče prekašajo partizanske izgube. Toda hladnotravno ubijanje talcev in civilistov povečava nemški račun, in povečava naš obračun z Nemci.

Tekmeci v Jugoslaviji

V Jugoslaviji se borita dve glavni sili. Najprej so gerilskete generala Mihajlovića. Te so se prve podale v boj in zastopajo do gotove mere silo stare Srbije. Nekaj časa po zlomu jugoslovanske armade so te sile vodile gerilsko boje (proti Nemcem). Nismo jimi mogli posljati kakve pomoči ali potrebuščin, razen nekaj izmetkov iz aeroplakov. Nemci so se maščevali za vsako gerilsko aktivnost s postreljanjem skupin od 400 do 500 ljudi hkrati v Belgradu.

Zal mi je, da je general Mihajlovič pologoma zalezel v položaj, v katerem so nekateri njegovi poveljniki delali ugodnosti za italijanske in nemške čete in nastalo je mnogo tragičnih bitk in sporov med ljudmi ene in iste rase in dežele, katere nešteje povzročil le naš skupni sovražnik. Sedaj so sledili maršala Tita ničkolikorat številnejši od pripadnikov generala Mihajlovića, ki nastopa v imenu jugoslovanske kraljeve vlade.

Gotovo je, da so partizani maršala Tita edini ljudje, ki se danes občutno borijo z Nemci. Že mnogo časa se posebno zanimam za gibanje maršala Tita in sem skušal na vse načine dati mu pomoč.

Britanska misija mu pomaga
Moj mladi prijatelj, profesor

na vseučilišču v Oxfordu, stotnik Deakin, sedaj poročnik-polkovnik Deakin, odlikovan za izredno službo (DSO), je šel v Jugoslavijo skoraj pred enim letom potom parašuta in se je nahajal osem mesecev v glavnem stanu maršala Tita. Nekoč sta bila oba ranjena od iste bombe in sta postalata prijatelja.

Od polkovnika Deakina smo dobili živo sliko o celi borbi in njenem osobju. Zadnjo jesen smo poslali večjo misijo pod načelstvom brigadirja MacLeana, člena tega parlamenta za okraj Lancaster, in on se je pridružil vmanjemu ministru in meni v Kairu, da nama poroča. Sedaj se je izkrcal v Jugoslaviji s parashutom.

Zbornico smem zagotoviti, da bomo napravili vse korake v naši moči, da pomagamo in vzdržimo maršala Tita in njegove hrbete. Poslast mi je pismo za časa mojega bolehanja in od tistega časa si vedno dopisujem v se strinjava. Nameravamo ga podpirati z vsemi močmi, ki so nam na razpolago, imajoč v vidiku naše glavne obligacije.

Kaj je potem položaj kralja Petra in jugoslovanske vlade v Kairu?

Kot sedemnajstletni mladenič je kralj Peter pobegnil iz pesti regenta (Pavla) in z novo jugoslovansko kraljevsko vlado je našel zavetje v tej deželi. Mi se ne moremo na noben način z njim razdržati. Brez dvoma je zgubil veliko ugleda pri partizanih, ker se njegova vlada pajdi s generalom Mihajlovičem in njegovimi podrejenimi pojavniki.

Položaj je zamotan

Mi na tem otoku smo povezani na monarhistična načela in imamo mnogo skušenj o dobrota ustavne monarhije. Ne želimo, niti nimamo namena vsljevati naše lastne ideje katerikoli deželi. Grčija, Jugoslavija in Italija bodo imelo popolno svobodo določiti obliko svojih vlad, v kolikor smo mi prizadeti, potem ko bo ljudska želja dosegna v mirnih okoljčinah.

Med tem časom pa je položaj nekaj komplikiran in upam pridobiti zaupnico zbornice, da ga v vnapnjem ministrom razmota kolikor se da, skupaj z našima zaveznicama Rusijo in Ameriko, o katerih me veseli poročati, da pošljata svoji komisiji maršalu Titu.

Naši občutki takoj in drugod sledi načelu, da zaupamo onim, ki zaupajo nam in da skušamo brez predskodov in brez razlike napram političnemu nagnjenju pomagati onim, ki udarjajo za svobodo izpod nemške oblasti in prizadenejo sovražniku največje škode.

S tem sem podal zbornici najpopolnejše poročilo o tem težnem in nekaj neženem položaju v Jugoslaviji. In v tem času ne želim k temu ničesar pristaviti. Moje besede so skrbno izbrane, kajti položaj je komplikiran.

Izjava Louisa Adamiča

Z ozirom na Churchillove posmembne in za Jugoslovane vlevačne besede, je Louis Adamič, predsednik Združenega odbora jugoslovenskih Amerikanov in častni predsednik Slovenskega ameriškega narodnega sveta, podal tole izjavo:

"Obsirna izjava premjera Churchilla o Titu, ki jo je podal britanskemu parlamentu na obletnico Washingtonovega rojstva, znači popolno zmago za partizansko osvobodilno gibanje v Jugoslaviji in obenem tudi za Združeni odbor jugoslovenskih Amerikanov, ki je zavzemal to stališče skozi zadnjih pet mesecev.

Za SANS:

Mirko G. Kuhel, izvršni tajnik.

OBISKI V CENTRU

Chicago, Ill. — Minuli teden nas je presenetil s svojim obiskom bivši tajnik Slovenskega delavskega centra Frank Sodnik, ki služi v vojni mornarici. Iste dni je prišel na dopust Leo Vider. Dodejten je zdravstvenem oddelku in bil v službi že na Pacifiku in Atlantiku.

Nedavno se je oglasil pri nas pvt. Joseph Tomšic, sin "Big" Tonija iz Oaklanda, Calif., in Frank Martinjak iz La Salla, ter njegov sin lt. Frank Martinjak.

Ako bi delavci s takim veseljem podprli delavski tisk, kakor podprajo zavajalno časopisje, bi bilo kažitljivo kmalu konec.

Zapisnik konference JSZ in Prosvetne matice v Milwaukeeju 6. dec. 1943

S. tajnik Anton Garden otvoril zborovanje in pozdravi navzočih. Za predsednika izvoljen s Ch. Pogorelec, zapisnikarica Christina Podjavoršek.

Zastopana so sledenja društva in klub: društvo SNPJ, št. 1, Louis Mohar, št. 14, Lawrence Ogrin, št. 16, Mat Golob, Frank Primozich, Anton Vidmar in John Jenko, št. 39, Chas. Pogorelec, št. 102, Christina Mosely, št. 104, Frank Matkovich in Anton Demšar, št. 119, Josephine Kozina, št. 192, Harry Musich, Ana Puncer, Josephine Slapnik in Mary Glavan, št. 344, Leo Milostnik, Anton Debevec in Frances Mohar, milwaukee federacija, Joe Radelj, društvo JPZ Slovenska, št. 3, Stefan Rozman in Joe Kralj, št. 19, Mary Camer, Mary Shuler in Christina Podjavoršek. Klub št. 1 JSZ, Louis Beniger. Eksekutivo JSZ, Chas. Pogorelec. Ženski zadružni odsek, Waukegan, Josephine Kozina, Citalnico SND, Waukegan, Agnes Dukich.

Zbornico smem zagotoviti, da bomo napravili vse korake v naši moči, da pomagamo in vzdržimo maršala Tita in njegove hrbete. Poslast mi je pismo za časa mojega bolehanja in od tistega časa si vedno dopisujem v se strinjava. Nameravamo ga podpirati z vsemi močmi, ki so nam na razpolago, imajoč v vidiku naše glavne obligacije.

Kaj je potem položaj kralja Petra in jugoslovanske vlade v Kairu?

Kot sedemnajstletni mladenič je kralj Peter pobegnil iz pesti regenta (Pavla) in z novo jugoslovansko kraljevsko vlado je našel zavetje v tej deželi. Mi se ne moremo na noben način z njim razdržati. Brez dvoma je zgubil veliko ugleda pri partizanih, ker se njegova vlada pajdi s generalom Mihajlovičem in njegovimi podrejenimi pojavniki.

Finančno poročilo tajnika. — Blagajna znača \$39.92. Stroški: Dvorana, poština, vozni stroški tajnika \$6.82. Ostane v blagajni \$33.10. Poročilo se sprejme.

Poročila zastopnikov so podobno enaka. Aktivnosti so radi vsojne v zastoju pri vseh.

Frank Puncer poroča o delu, ki ga vrši podružnica Sansa št. 56.

Chas. Pogorelec obširno poroča o publikacijah in aktivnosti v JSZ. Tudi pri njih ni tistega življenja, kot je bilo pred vojno.

Pravil, da je čudež, da smo še obdržali Proletarca, ki nam je tako potreben, da ohranimo delavske ideje med nam. V knjigi, ki jo je izdala P. M. za leto 1944 so zastopani starci sotrudniki Majskega glasa in Druž. kolejarja.

S. Anton Garden poroča o informacijah, ki jih je časopis prejemalo od jugoslovanske vlade dne 1. decembra. Predlog sprejet, da ta konferenca podpre SANS in partizane ter njihovo delo.

Z tajnika ponovno izvoljen s. Anton Garden.

Prihodnja konferenca se vrši v Milwaukeeju enkrat spomladni.

Med navzočimi nabranega v tiskovni sklad Proletarca \$17.

Zaključek seje ob eni uri po poldne.

Christina Podjavoršek, zapisnikarica.

so v resnici prišla prava poročila, kaj se dogaja v Sloveniji. Zahteva zato gre posebno Louis Adamčič. Sreča za Jugoslavijo, da se je pojavilo revolucionarno gibanje v nji. Brez tega gibanja bi imela kraljeva banda lahko delo, da se zopet usidra na prestol.

Predstavniki nove vlade v Jugoslaviji so bili izvoljeni s Ch. Pogorelec, zapisnikarica Christina Podjavoršek.

Zastopana so sledenja društva in klub: društvo SNPJ, št. 1, Louis Mohar, št. 14, Lawrence Ogrin, št. 16, Mat Golob, Frank Primozich, Anton Vidmar in John Jenko, št. 39, Chas. Pogorelec, št. 102, Christina Mosely, št. 104, Frank Matkovich in Anton Demšar, št. 119, Josephine Kozina, št. 192, Harry Musich, Ana Puncer, Josephine Slapnik in Mary Glavan, št. 344, Leo Milostnik, Anton Debevec in Frances Mohar, milwaukee federacija, Joe Radelj, društvo JPZ Slovenska, št. 3, Stefan Rozman in Joe Kralj, št. 19, Mary Camer, Mary Shuler in Christina Podjavoršek. Klub št. 1 JSZ, Louis Beniger. Eksekutivo JSZ, Chas. Pogorelec. Ženski zadružni odsek, Waukegan, Josephine Kozina, Citalnico SND, Waukegan, Agnes Dukich.

S. tajnik Anton Garden otvoril zborovanje in pozdravi navzočih.

Za predsednika izvoljen s Ch. Pogorelec, zapisnikarica Christina Podjavoršek.

Zastopana so sledenja društva in klub: društvo SNPJ, št. 1, Louis Mohar, št. 14, Lawrence Ogrin, št. 16, Mat Golob, Frank Primozich, Anton Vidmar in John Jenko, št. 39, Chas. Pogorelec, št. 102, Christina Mosely, št. 104, Frank Matkovich in Anton Demšar, št. 119, Josephine Kozina, št. 192, Harry Musich, Ana Puncer, Josephine Slapnik in Mary Glavan, št. 344, Leo Milostnik, Anton Debevec in Frances Mohar, milwaukee federacija, Joe Radelj, društvo JPZ Slovenska, št. 3, Stefan Rozman in Joe Kralj, št. 19, Mary Camer, Mary Shuler in Christina Podjavoršek. Klub št. 1 JSZ, Louis Beniger. Eksekutivo JSZ, Chas. Pogorelec. Ženski zadružni odsek, Waukegan, Josephine Kozina, Citalnico SND, Waukegan, Agnes Dukich.

S. tajnik Anton Garden otvoril zborovanje in pozdravi navzočih.

Za predsednika izvoljen s Ch. Pogorelec, zapisnikarica Christina Podjavoršek.

Zastopana so sledenja društva in klub: društvo SNPJ, št. 1, Louis Mohar, št. 14, Lawrence Ogrin, št. 16, Mat Golob, Frank Primozich, Anton Vidmar in John Jenko, št. 39, Chas. Pogorelec, št. 102, Christina Mosely, št. 104, Frank Matkovich in Anton Demšar, št. 119, Josephine Kozina, št. 192, Harry Musich, Ana Puncer, Josephine Slapnik in Mary Glavan, št. 344, Leo Milostnik, Anton Debevec in Frances Mohar, milwaukee federacija, Joe Radelj, društvo JPZ Slovenska, št. 3, Stefan Rozman in Joe Kralj, št. 19, Mary Camer, Mary Shuler in Christina Podjavoršek. Klub št. 1 JSZ, Louis Beniger. Eksekutivo JSZ, Chas. Pogorelec. Ženski zadružni odsek, Waukegan, Josephine Kozina, Citalnico SND, Waukegan, Agnes Dukich.

S. tajnik Anton Garden otvoril zborovanje in pozdravi navzočih.

Za predsednika izvoljen s Ch. Pogorelec, zapisnikarica Christina Podjavoršek.

Zastopana so sledenja društva in klub: društvo SNPJ, št. 1, Louis Mohar, št. 14, Lawrence Ogrin, št. 16, Mat Golob, Frank Primozich, Anton Vidmar in John Jenko, št. 39, Chas. Pogorelec, št. 102, Christina Mosely, št. 104, Frank Matkovich in Anton Demšar, št. 119, Josephine Kozina, št. 192, Harry Musich, Ana Puncer, Josephine Slapnik in Mary Glavan, št. 344, Leo Milostnik, Anton Debevec in Frances Mohar, milwaukee federacija, Joe Radelj, društvo JPZ Slovenska, št. 3, Stefan Rozman in Joe Kralj, št. 19, Mary Camer, Mary Shuler in Christina Podjavoršek. Klub št. 1 JSZ, Louis Beniger. Eksekutivo JSZ, Chas. Pogorelec. Ženski zadružni odsek, Waukegan, Josephine Kozina, Citalnico SND, Waukegan, Agnes Dukich.

S. tajnik Anton Garden otvoril zborovanje in pozdravi navzočih.

Za predsednika izvoljen s Ch. Pogorelec, zapisnikarica Christina Podjavoršek.

Zastopana so sledenja društva in klub: društvo SNPJ, št. 1, Louis Mohar, št. 14, Lawrence Ogrin, št. 16, Mat Golob, Frank Primozich, Anton Vidmar in John Jenko, št. 39, Chas. Pogorelec, št. 102, Christina Mosely, št. 104, Frank Matkovich in Anton Demšar, št. 119, Josephine Kozina, št. 192, Harry Musich, Ana Puncer, Josephine Slapnik in Mary Glavan, št. 344, Leo Milostnik, Anton Debevec in Frances Mohar, milwaukee federacija, Joe Radelj, društvo JPZ Slovenska, št. 3, Stefan Rozman in Joe Kralj, št. 19, Mary Camer, Mary Shuler in Christina Podjavoršek. Klub št. 1 JSZ, Louis Beniger. Eksekutivo JSZ, Chas. Pogorelec. Ženski zadružni odsek, Waukegan, Josephine Kozina, Citalnico SND, Waukegan, Agnes Dukich.

S. tajnik Anton Garden otvoril zborovanje in pozdravi navzočih.

Za predsednika izvoljen s Ch. Pogorelec, zapisnikarica Christina Podjavoršek.</p

Labor Initiative and The Carpenters

Socialists find themselves in fundamental disagreement with most of a statement sponsored by William L. Hutcheson, Carpenter's Union General President, and released for publication with the approval of the General Executive Board of that big union.

The statement, we are satisfied, is intended to aid the Republican national machine. And our dislike for that objective about equals, the disapproval with which we see other union forces being lined up for the political support of Franklin D. Roosevelt in particular and other Democrats in general.

We hold that the working people of this generation need to turn their backs to both old parties—because both aim to preserve the old capitalist system of human exploitation as the way of life after this war ends. We assert that the nation's workers need now, as never before, a political party of their own, with a program that will not only "offer temporary aid in specific situations," as the Hutcheson statement puts it, but will aim at the complete elimination of all forms of labor exploitation.

And so, our hope is that the workers will organize a political party of their own, distinct and independent from both old parties of private capitalism.

For, while we disagree with Hutcheson and his associates in general, we must endorse that section of the Carpenters' statement which warns that—

"The advantages of New Deal friendship have too often been outweighed by its long-term threat to union self-reliance."

We have seen too many specific demonstrations of the fact that "the lord who gives can also take away" to believe that any gains that labor may make by striking along with a benevolent apostle of the capitalist class economy are going to be permanent.

We have not altered our opinion that the emancipation of the working class is and must be the task of the workers themselves. We do not believe that task can be accomplished by accepting favors from anybody. We continue to submit that only by taking the initiative away from the owning class can labor win its way to dignity, justice and freedom. —Reading Labor Advocate.

Cooperative Centennial

A gathering of representatives from many lands celebrating the century of development begun by the weavers in the mill town of Rochdale, England, was recently held in Washington, D. C.

In 1844 twenty-eight workers started a cooperative store, after discussing the principles on which to establish the Rochdale Society of Equitable Pioneers. Their earnings were small and they wanted to get the most they could with them. The cooperative distributed profits to buyers.

The cooperative movement spread through Great Britain and other European countries. It has met the need of industrial and farm groups alike. In Sweden the movement has become a powerful servant of the people with cooperative housing and industries as well as retail stores. In Denmark, Yugoslavia and other countries it was a way of life before this war. In Germany cooperatives paralleled the trade union movement. In Russia cooperatives had a part in the revolutionary movements. In India and China the cooperatives took root, and now 12 per cent of the Chinese people are associated with cooperatives.

Here in the United States farm cooperatives are a flourishing development.

The centennial meeting in Washington gave consideration to the responsibility of cooperatives in the postwar period.

The United Nations Relief and Rehabilitation Administration plans to utilize cooperatives in its rehabilitation work. The cooperatives of all countries will aid in the revival of former cooperatives destroyed by the war.

At the centennial celebration representatives of many nations laid the groundwork for further expansion of this movement that seeks to serve without profit and fosters the spirit of cooperation. — American Federationist.

Looking Ahead

By LEN DE CAUX

Among war-boom towns include Miami and those glittering miles of hotel palaces known as Miami Beach.

But don't get any wrong ideas about landing a war production job down there.

We don't mean the kind of boom-town you mean. You don't find new airplane or munition plants, or shipyards, cluttering up Miami Beach.

In the dark of early dawn you may run into folks staggering home from night clubs, but not into leaden-eyed war workers swaying from side to side in packed and jolting street cars on their way to 10-hour jobs.

Sure, it's hard to get rooms in this boom-town too. But it's not a matter of standing in line for a hole in the wall for 30 or 40 bucks a month.

No, at Miami Beach you give the hotel clerk a \$50 tip, and he'll fix you up with nice room for \$20 to \$35 a day—without meals, of course. Or, if you're lucky, you can get a two-room apartment for \$2,500 a month.

And no, pal, before we go any further, we're not writing this piece from anywhere near those golden sands—no such luck. We just read about all this in a widely syndicated series of newspaper articles.

Miami-land, playground of racketeers and other profiteers, always went in for luxury, glitter and glamor that made Arabian Nights stories sound like five-and-ten-cent store stuff.

But pre-war years it was becoming positively middle-class and even proletarian in spots.

You could drive down in your jalopy, or take a bus or special day-coach train, and have a vacation there for little more than at the average resort—provided you kept away from those gleaming beach castles with "Gentiles Only" signs which pre-dated Hitler.

Then came the war, and with it one of the cleanest acts of social justice that ever happened to Miami-land.

The government said "scat" to the pot-bellied profiteers, racketeers and their kind and took over all the best hotels for some real men. It removed the "Gentiles Only" signs and made the resort into Army training centers and rest places for returning servicemen.

But this "season" (the months when the idle rich idle in the south instead of in the north), many of the hotels have been returned to private use, and the rich rabble have also returned—and how!

But war has its hardship even for war profiteers. Their pockets have to bulge with so many \$50 and \$100 bills, to get through the day, that it makes their brick-red or electric-blue wide-bottom pantaloons look positively unsightly.

Even after they've tipped their way ahead of the crowd into a little \$2,500-a-month apartment or a \$35-a-day-room, their troubles are not over.

After an exhausting day lounging on the sand and worrying about the war, and labor "absenteeism," and the unions, and "that man" in the White House and all the rest—and with the weight of a \$5, \$10 or \$20 dinner in their sagging stomachs—the poor fellows have actually to stand in line to get into the best night clubs.

Bearing in mind that China is 15 to 16 hours ahead of us in time, it should be possible some day to board a plane in China today, and arrive in the United States yesterday, seemingly doing the trip in less than no time!

PROLETAREC

THE MARCH OF LABOR

IN THE WIND

From THE NATION

The Committee for Constitutional Government proposes an amendment to the Constitution, to provide that the maximum aggregate rate of "all taxes, duties, and excises which the Congress may lay or collect on, with respect to, or measured by, income... shall not exceed 25 per centum."

On page 296 of Apperson's "English Proverbs and Proverbial Phrases" appear these lines:

"From Hell, Hull, and Halifax Good Lord deliver us."

The first date given for the quotation is 1594. This little paragraph is in honor of its 350th anniversary.

How to get a candidate: The following item appeared under "Help Wanted, Male" in the Augusta, Georgia, Herald: "Honest, intelligent, conscientious citizen as independent candidate for judge of City Court of Richmond County. Would have backing of Augusta Citizen's Union if desired. Must be lawyer. Light work. Short hours. Good salary. Excellent opening for right party. References. Write for appointment Augusta Citizen's Union."

The Czechoslovak National Council of America has protested to the National Geographic Society "against repeated, wilful omission of the Republic of Czechoslovakia" from the society's new map of the world, published in December, 1943. The society replied that Czechoslovakia is a "part of Germany."

The White Plains, New York, Reporter-Dispatch refused to accept a paid advertisement announcing the moving of a cooperative store to larger quarters. The only reason given for the refusal was, "It is against the policy of the Macy chain to publish cooperative advertisements." The Macy chain, which publishes newspapers in Yonkers, Mount Vernon, New Rochelle, Tarrytown, Peekskill, Ossining, and Port Chester, as well as White Plains, is the dominant purveyor of local news in Westchester County.

Stars and Stripes, the army newspaper, publishes a poem by a soldier who signs himself E. M. L. on the soldier-vote mess in Congress. It predicts victory over the Nazis and the Japanese, and ends thus:

All liberties we will defend
At home, abroad, until the end.
Then we will beat the rats who say,
"You cannot vote Election Day."

FESTUNG EUROPA: From a speech by one Kamashin, leader of the "German Ethnical Group" in Spis, Slovakia: "No one should believe that he might be spared by the enemy because he did not take part in the last monthly meetings or did not pay his party dues and contributions."

SLOVENES DETERMINED IN THE STRUGGLE TO WIN FREEDOM

Source, American Committee of South Slavic Americans

By radio Free Yugoslavia Feb. 9.—In connection with the second meeting of the anti-Fascist Vece of the National Liberation in Yugoslavia, about 1000 meetings and conferences took place on both liberated and occupied territory.

300,000 Slovenes, men and women, took part in these meetings and approved the decisions taken at the 2nd meeting.

The largest meeting took place at Cernomelj with 7,000 people present, including delegates from distant villages. Speeches were made by Dr. Ivan Ribar, Eduard Kardel, Eduard Kocbek, Suleiman Filipovic, Mladen Zecevic, Josip Vidmar, Vojislav Pribicevic and they met with loud applause and the approval of the Slovene people.

What is the lineup going to be for the coming European election campaign? Mr. Bess says that there should be no complacency in Anglo-British circles that the choice of Europe will be for democracy.

Soviet Russia has shown that some 190,000,000 people think her form of government is worth fighting for.

There seems to be some electioneering going on on both sides,

and this indicates that Europe will

probably be able to decide her future with equal pressure from both sides, the effect of each cancelling out the other.

What will the various countries line up? Mr. Bess' guess as to the box score is as follows: Democracy,

Finland, Switzerland, Czechoslovakia;

Communism (Russia model),

Estonia, Latvia, Lithuania; Monarchy,

Belgium, Holland, Denmark,

Norway, Sweden; Doubtful, Ger-

many, Italy, Hungary, Bulgaria,

Rumania, France, Spain, Poland,

Greece, Jugoslavia, Albania.

Authoritarianism Has The Edge

In dealing with the doubtful countries, Mr. Bess feels that democ-

racy will not stand much chance

in postwar Germany. For one thing,

it was tried with the Weimar Re-

public after the first war with very

poor success. And for another, the

German people seem to prefer a

certain amount of authoritarianism.

GOVERNMENT AGENT DEFINES "SEDITION"

Here is how the Department of Justice defines sedition, as explained by O. John Rogge, special assistant to the Attorney General:

A verbal attack against the United States government or its officials, made by an "honest citizen," would not be seditious. The same statement, made by a Nazi agent, would warrant criminal action.

HELD AT BAY

Mother (on train)—if you're not a good boy, I'll slap you.

Junior—You do, and I'll tell the conductor how old I really am.

Labor Better Start Now!

The air will be filled, soon, with the words of the candidates, promising this and promising that, all with their eyes and ears cocked to what labor thinks about this and that.

Organized labor had better start thinking of the things it needs for the future, recognizing that this war, like all other wars of the past, must eventually pass.

Will labor go back to the old order of things, or will labor assert itself and go forward, with the help of men labor will elect this year.

Labor needs much if it is to hold on to its present and safeguard its future. Labor must demand a flat 35-hour week, or perhaps even a 20-hour week, if labor is to survive and give jobs to all who must toil.

But if Labor is successful in getting a thirty or 35-hour week, will labor force through its demands for a dollar an hour floor under wages to prevent poverty in the midst of employment. Labor must think of that.

Another important item in labor's calendar ought to be work reforms and that means work for 50 weeks a year, not work for twenty weeks and then a thirty week starvation period. Work fifty weeks a year, with a steady income all those weeks, hospital and medical care, social security as befits the greatest country in the world.

When we come to a cross road, we want to know the right—and specific road—to take. We don't want general directions—we demand specific directions. Labor leaders of America had better wake up NOW or union labor will find itself behind the eight ball when we have found the peace.—The Progressive Miner.

Misleading Wage Figures

Anti-labor groups have seized upon government figures to claim that workers' wages have doubled since 1939. It is true that the nation's payrolls have doubled from \$48 billion in 1939 to \$105 billion in 1943. But very little of this rise was due to wage increase. "Had every wage raise in every plant in the United States been frozen in 1939, payrolls still would have been doubled," said Prof. Sumner Shaffer of Harvard before the Academy of Political Science, November 13, 1943. "The biggest source of increase," he continued, "has been more people at work."

The latest figures are as follows: Total payroll increase (excluding payment to armed forces) is \$46 billion from 1939 to 1943. Of this, \$14 billion is due to increased employment; \$9 billion to longer hours of work and overtime; \$14 billion to upgrading and transfers to higher paid jobs. Thus \$37 billion has nothing whatever to do with general increases in rates of pay. This leaves an average wage increase of only 19 per cent while living costs rose 25 per cent, even by the inadequate Labor Department index.—Justice.

WARNS LABOR OF POST-WAR PERIL

Organized labor has had plenty of problems during the war emergency, but even greater difficulties will have to be faced after the shooting stops.

To even the casual observer it must be clear that certain elements of Big Business are already planning a concerted drive on unions which will be more menacing to their welfare than any of the shackling proposals of these last few years.

Senator Homer T. Bone of Washington declares that big monopolies, many of them with international connections, plan to resume operations on a much vaster scale after the war is over, and warns that part of their program is an attempt to destroy workers' organizations.

"Organized labor," Bone says, "has a great stake in the political and economic operations that lie just ahead, and it is going to see a wild scramble on the part of the Big Business interests for economic domination as this war draws to a close."

"There can be little or no doubt that the giant monopolies of America will be very ruthless in their attitude toward small business which seeks to compete. It requires a fantastic stretch of the imagination to assume that when this sort of a clash occurs labor will not be an unfortunate goat in such a controversy."

"One need only be reasonably familiar with developments in the national capital to become aware of a growing volume of bitterness towards organized labor, and thoughtful men are well aware that this feeling will violently flare up in the post-war period."

"Well-informed men in the capital make no bones about this problem, in discussing post-war operations, but at the moment most of this discussion is behind closed doors."

Workers should take to heart the Senator's warning and prepare for

INDUSTRIAL PRODUCTION HIGH

In 1943 our country has its most momentous year in industrial production. Records were set in every field. Despite tear-inciting taxes, the net incomes of the big corporations for the first nine months rose by at least 12% over the corresponding period of the previous year. Undersecretary of War Robert P. Patterson has complained that "excessive high prices" have been written into many defense contracts and that those who "holler the loudest" are making as much as 50% net and "yet they kick because they have to renegotiate somewhat."

ADAMIC'S NEW BOOK

MY NATIVE LAND

Based upon the author's exclusive material, this incredible story of YUGOSLAVIA — the country of the Croatians, the Serbians and the Slovenians — and her heroic struggle holds a significant

lesson